

LEV KASSIL

Ә ҚАРӘЖ
ҒИЛИДНО

L E V K A S S I L,

Ə HƏRƏJ ÇILIDHO

BOKA ▶ AZƏR NƏŞR OTDEL TATI ◀ №2 201

LEKOKŞ JORLEŞ AŦKYŞ BŞE

İK/ÇİRAŞE BŞ. XANEDOV

REDAKTOR: BŞ. DAVİDOV

TEKREDAKTOR: A. İZJALZADO VŞ BŞ. MONDİJAN

VƏDƏŞƏNDƏGƏR: İ. AŞƏDƏGƏJEV

İnterbenlək vərəqləş 13, X-36

Cəpə vərəqləş 5/X1-36

Cəpə İstəli 1. Kəpəş İstəməş. 62X110 1/2

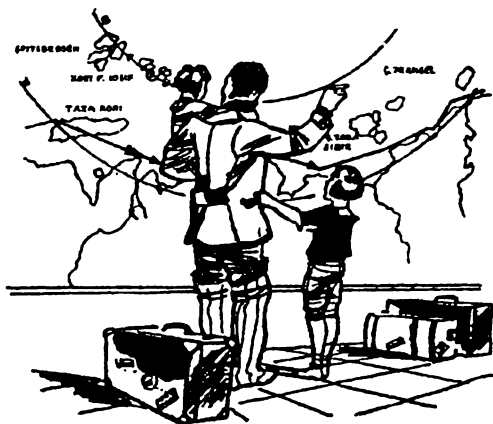
Cəpə İstəməş ələm İyuləli 37,620

Bəş Məktəp İyuləli İyuləli 6771

İstəməş 16 500

Tərəş 1.500. İstəməş 16 800

İstəməş məktəp ələm İstəməş, 26-İstəməş „Kəş İstəməş“.
Bəş, 08 İstəməş İstəməş.

*I hitoocara ma saxpranyim u' hulla, xydaniijy
nyoysdiho şiroj „Calyşkfaciho-duşaho“ ra.
Şiroj sa ure ma deşandem e l Exdilot.*

Bəbə rafdərğa, sər lga ə guçəvoz mīrasi tə okean
Ledoviti ə kart, ommo Ljudə dəsaş uk məgyrdğə nīrasi...
U mīrasi ənçəq tə Sijə dərjoh, ommo Sijə dərjoh ə kart
nə vobu. I kartaj ən xīnikə dərjohho bu. U dullu aīrəbu
dərə, ə jon dər, və bəbə pyşoj rafdərj xyşdə polsd ə py-
şoj kartə. Bəbə Ljudərə vəgyrd ə sər dəşho. U ovurd
urə ə kl kartə və əngyşdə kaşl ə sər dərjohho və okean-
anho.

— Inl lmu cytar rafdəniniḡə,—gufdi bəbə. Əngyşd
ən u giroşd əz Leningrad əz qərīş dərjoh Baltīkl, əz jon
ulkəhoj yzğəho, ə dərjohhoj Nemtsi və Sofunt (Severt).

ə okean Ledoviti və dərjohhoj poljari, lap ə jon çilidijə təpəj şar xori, ə ojlənməj xorlhoj sofunt, ə Velikij ja nəbugə Tixij okean.

— İni imu içirə yzgy m zərənini m, — gufdirə bəbə, moc soxd Ljudərə.

Bəqədə u səxd qəl gyrd lgarə və vəgyrd cimodonə. Ljudərə jəzuqi omo əri rəhə dorə bəbəre. Vini ən u ə qyç diromo və lovhoj ən u bisdo həci:

Urə voisd jə kəmləj girysy.

— Dənışit, həllho, — gufdi bəbə, — İnçə mə nə birəki nazly birə dədəjə qəhrly məsoxit. Mə hə u səhət həmmərə ə radlorəvoz midanym. Əgər xubho bisdoritgə, mə ərlışmu xubə bəxşəho mijorum.

Ljudərə dijə grisdə nə voisd. Lovhoj ən u imuhoj bisdorut həci:

— Bəbə, — gufdi u, — əxi unçigə hə çilidho, çilidho mibə... Bəbə, danysdəni, bijor ərimə jə cyklə tikələj poljus sofunt, İni əzini çilidlə.

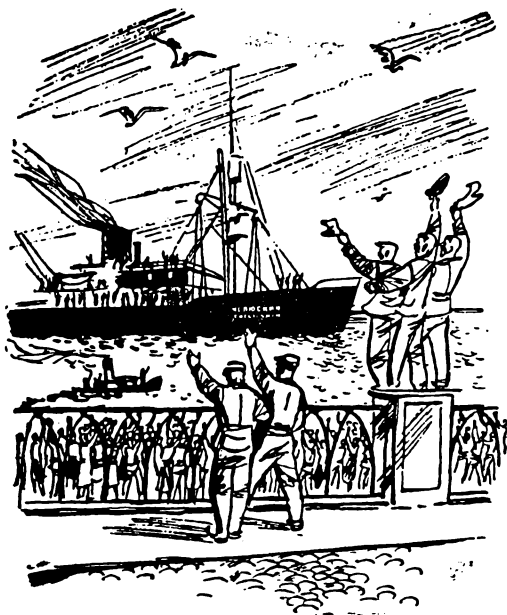
— Əxi imu ə xyşdəni poljus nibəşim... İmu miglorim əz jən jy. Ommo çilid poljari, əri ty nə minkin mijorum.

— Ommo rimiz siprə xyis vəri boşguho, — zljod soxd lga.

— Rimiz siprə xyis vəri, — gufdi Ljudəş.

Bəbə rafd. U bu təhərifomondə səjlci. U gəşdəbu həmmə dərjohhoj sofuntə və xorirə. U yzgy m zərəbu ə çilidburhorəvoz, pər zərəbu əz hovol ə ajroplanhorəvoz, ambarə zimisduho zihisdəbu ə bəjə zərə ostrovho. Ommo u ə unço hic qəmgyn nibisdo. U hōvir birəbu ə həmməj dynjohəvoz, ə u xotur kl, u bu lap xubə ra dioci və gof soxdənbu ə radio ə həmmə ulkəhorəvoz.

Ə i karaz bəbə rafd ə rəh çilidi ə səi kələ paroxod „Celjuskin“. Paroxodə bərdəgor bu lap xubə kapitan

sofuni—Voronin. Həmməj rəh rafdəirə komand soxdəgor
bu kələ nəcəlnik Kələ sofunijə rəh dərjohi—höxmolyjə
professor Şmidt. İga və Ljudə xub şinoxdənbəryət profes-
sor Şmidtə. Urə vəbu kələ ruşho və çyrəhətlyjə cymho.
Həcl gəmi „Celsiuskin“ yzgy m zə və yzgy m zə dijəş
durtə və durtə, əz dərjoh ə dərjoh. Ə gazethoş əz no-
mer ə nomer dofus zəryt telegrammahoj bəbəj İga və

Ljudərə. Iga səbəħmunda rafdənki ə şkolə, u hər karaz mipyrsi əz dədəj: „Bəbə əçai?“ — „Əslprə dərjohi“, çohob mido dədəj və kələ-kələ muxund gazeta. Bəhzi vəxd bəbə ə radiorəvoz İmborəkbul mifirso əri Iga və Ljudə.

„Xub ədəjm yzgy m zərə rafdə,—u xəbər mido əz durə paroxod,—kəjf İmu lap xubi. Cytar xunda Iga? İmburuz İmu səg-ovi gyrdəjm əz sər çilid. Di ə kələ ləpərhoj ş stormi oflorəblirim. Rafdəni mİ Ljudə ə boqçəj həili? Pəri ə dərjoh Karski jəki əz minighojmu duxdər zəndi. Urə Karinə num norət, u ərişmu ədəj şolumi fyrsorə. Urə şuşdənyt ə qəriş logonlə, ommo ov bəhzi vəxd şəxdə şəndəni, unə gyro ki, İmurə səxd şovundəni. Gof dədəjə bişnəvit və nə bu qəmgyn boşlt. Bort „Celjuskin“. Bəbə. Tocka“.

Giroşd ambarə vəxd, paroxod yzgy m zə rafd lap ə ki Velikij okean. Ommo rəħ okeanə vaburrabyryt zurbəjə, gurunə çilidho. Vorvori mizə mifirso bitəvə doqhoj çilidirə, səħrohoj çilidirə. Çilidho vogosryt ə paroxod və pojundut urə. „Celjuskin“ sər gyrd əri rəħ, qyc soxdə əri xyşdə. Gəmi səxd kor səxd ə vinthorəvoz və zə ovə. Gəmi sov mİsoxd ə ohunijə vintrəvoz nazukə çilidə. U midarafd pyşovo, əz həmməj quvot... Ommo qolinə çilidho səxd mygyrdyt urə. Vorvori hyl mizə çilidhorə əz jə çigə ə jə çigəjgə, ommo çilidho mikəşyryt gəmirəş ə pəsəj xyşdə. Çilidho slqmış soxdut paroxodə dijəş səxd və səxd. Kələ hyndyirə doqhoj çilidi omorut dijəş nəznik və nəznik. Çilidho əzmiş soxdut gəmirə, varafdyt ə sər jy, kura birə, tup birə və moxurdut ə ohun.

Jə karaz səbəħniunda dədəj vəgyrd gazeta, hə jə bo bisdo tytxun və spi, ə təhər poljus sofuni.

— Bəbə ə çai?—pyrsi Iga, komiki hə əri şkolə rafdə həzyr blərbu.

— Ə çilidho ə minçi dərjoh poljari,—gufdi dədəj. Və Iga şinri cy bugə—tinq!—tinq zə ə sər gazet. I guru-nə hərs dədəj bu, ofdoho ə sər koqoz.

— Paroxod tələf biri,—gufdi dədəj,—çilidho əzmiş soxdət paroxoda, „Celjuskin“ batmış biri.

— Bəqdə bəbə cytari?—pyrsi Ljudə; u həj səhətlə əz xov xəbər bisdo və şinri zobunə xəbəre.

— Həmmə odomiho furamorət ə sər çilid. Ənçəq jəkl batmış biri, ommo mundəihogə ə sər—çilidi.

— Uho ə unço cytar miboşut?

Və Iga dənışı ə kart. Dədəjš. Ljudəş. Həmmə dənışryt ə kart... Ə kovrə rangavoz kəşirə omorəbu unço xinikə dərjoh poljari.

— Uho ə unço cytar miboşut?..

Ommo radloci, bəbə, molul nə bisdo. Unyşdəbu ə cyklə palatkəj rəñi, hic jə ciş nə birərə xuno. U ə əngyşdhorəvoz mişiši ə sər əcor aḡparat xyşdə, və ə həmməj dynjoh lov mibisdo: ti—ti—ti, tr—tr—ti, tr—tr—tr, soxdəl ən u. Və həmməj dynjoh mişinri, cytar bəbəj ləa və Ljudə xəbər rasundgə ə radiatorəvoz:

„Dyjymyn ruzi celjuskinçihə ədət zihisdə ə sər çilid. Şəv həsmu təmiz bisdo əz bulutho, və imu ə asdarəho gyro ofdim çigəjmurə ə karta. „Celjuskin“ sər gyrdəkl əri batmış birə, imu bururim kanathorə (qollinə rasə). Ə kanathorəvoz bəsdə omorəbyryt pişkəho, bor və təxdəho. Həmməj ən lho voromo ə zəvər. Imu ədəjm kəşirə vədəşəndə əz qəriş ov ə ruj çilid şalmonhərə və vokurdə xunə əri pənçoh odomi,—ə dy cyklə pecləhorəvoz. Ədəjm vokurdə kuxni. Mokunim ganə jə xunəjgəş. Tə qitroq dərjoh duri. Hər taraf doqhoj çilidini Ommo həmməjmu çunsoqlim, həmməjmu xub gyrdəjm xyşdəre. Qjuvot imu ambəri“...

Və zu xışdənl məbə şinrl ə radlo və xəbər rasund ə professor Şmidt və qəjrl hərəməhhoj xışdə kl, həmməj ulkəj sovetho vəxışdət ərl kuməkl soxdə ə işu. Vədiromorət ə kuməklışu paroxodho və çilidburho. Ədət omorə ajroplanho və diriçabilho. Ə rəh ofdorət narthoj səgl və ajroklrşəho.

Həmmə odomiho ə SSSR, və cyklə Ljudəş, və xışdənl hərəməh Stalinış səxd ədət şinrə, xunda, guzət soxdə, kl cy xəbər mydygə radiocl əz çilidho.

„Həmmə salamətli. Mogordim ə ljul,—ə İmdevoz məhlym soxd ə xunə soklta, durə, xyromə səs radioci,— tr—tr—tri, ti—ti—ti... Mogordum ə ljul“.

Sad odoml zihisd ə sər çilidhoj dərjoh Poljart. Ə sər çilid voromo cyklə şəhərle. U num norə omo „Lager Şmidt“. Ə sər doqhoj çilidi, ə sər siprə çilidijə Bljovuhə vəbərde omo kələ qirmizinə bəjdoq. Ojunşijə çilidho ə burkuləvoz şişirə diromorut ə sər lager. Çilidho cat birə və xyrd birənbu. Şəv celjuskinciho xisrəkt, xunəj ən uho bəxs əlsdo ə dy nımə. Ə hərəj xyşdənişu qyc soxdə İhif-dyşəgho (həlovho) hə jə bo vədi əlsdo sljəhə cati. Jə bəxs xunə ə odomihorəvoz kəşirə omorut ə sofun, l bəxsigə—ə dorum. Ommo celjuskinciho vir nə soxdut xyşdərə və kəşiryt həmmə şələ-sultəhoj xyşdərə ə sər kələ çilid.

İmuhoj əvəli kor lga bu səbəhmundə gazet vəgyrdə. Pyşotə u, pyşoj ə şkolə rafde, mividovusd ə ki pənçərə və midənşi ə gradus.

— Şəzdəh gradus bəjəl!—boçəh zə u.—Mə İmburiz ə çəsde rafdəniny. Çilid xubi.

Ommo İmuhoj u midənşi ə gazetho və dərdly muqufdi:

— Cyl gradus bəjəni... Çilidi gənə cat biri...

Dədəj ləqər əlsdo, u nəş xistrənbu şəv, həmmişə dylə pəsə bu. U midənşi ə karta və ox mokoşl lgaş ambar qəmly miğəşd. Və Ljudəş sər gyrd naz soxdəlrə. Ənçəq bəbə, xyromə radioci, molul niəlsdo ə sər çilidho. U ə radiorəvoz mifirso saburlyjə və xəndəjə telegramməho:

„Cytari baraslihoj şkoləi lga? Ljudə hər ruz təmiz soxdəni ml dəndyhorə? Mə İnçə hər ruz təmiz soxdənym. Di jə siprə xyrs zəralm Şolum ərişmu əz u“.

Dədəj çohov mldo!

„Xurit xyrse, nyş ə çun işmu. İga—vəxyşly birə zarbəcini. Xundəni „lap xub“.

„Səxd moc soxdənym həzilə zarbəcirə,—omo çohov əz çlidi,—İmborəkbu soxdənym ruz əz dədəj birə! „Lju-

dockarə. Vosdo əri ju vaxşə. Ommo çilid poljari mə əri ju mljorum”.

Jəbo Ljudə naz soxd və ə gof nə dənışi. Urə hic nəs voisdənbu bəşdy gərmə sərdəgi. „Paşm ən u mərə sula-sula soxdə, və xorə-xorə dorə“, gufdirənbu u. Dədəj gufdi: „Mə əri bəbə xəbər mydym“. Ljudə bovor nə soxd: cynki bəbə lap ə dur bu. Ommo jə cənd səhət bəqdə əz bəbə, əz durə çilidi, əz dərjoh Poljari omo telegramma: „Dərjoh Poljari. Lager Şmidt. Oj, oj, oj, həjb nəş omorə tyrə? Dədəjə qəhri soxdəni. Sərdəgirə həj səhət bəşd...“

Ə həcırəvoz həmməj dynjoh danysd ki, Ljudə əz to-vun sərdəgi dəgyrdə naz soxdı gufdirə. Ljudə bəşd sərdəgirə, və əri jy həcl omokı, u diyə jyrə sula-sula nəs soxdə.

Bəqdə bışdo əvəll şorijə ruz. Çohilə ljotcik (ajroplancı) Ljapidevski par zə ə ajroplanəvoz ə cyklə lager çilidi Şmidt. Celjuskincihə əz zurəvoz ədənbyryt kor soxdə şəviş, ruziş. Uho təmiz soxdut çigə ə sər çilid və həzyr soxdut məjdu əri—ajrodrom. Ə sabursyzirəvoz guzət soxdut uho ajroplanə.

Ə həsmu hə jə bo omo səs motor,
Zu ə ajrodrom!
Par zərə omo samoljot
Və furamo ə sər ən çilid.

Ljotcik vənşund ə ajroplan xyşdə zənho—celjuskincihə və dy həllho—celjuskincihorə: Allockə və cyklə Karinarə, komikl əz dədəj birəbu ə dərjoh və hic nə birəbu ə ruj xori. Urə hic xoriş gərək nə bu, cynki u hələm rəh rafdəş nəşdanbu. Ommo çəbordə Ljotcik Ljapidevski ovurd urə ə uhonigərvəvoz ə xyşgi, ə u xotur ki, cyklə Karinalə vomuxu rəh rafdə ə sər myñkəmə xori soveti.

Ə u ruz həllho ə məñələ vəcirəbyryt şiro və ədən-
byryt xundə:

Ox, ty, çilidi—suzovi,
mara ə sər okean,
mara ə sər okean.
Hərcyş əlso ə okean
Par zərə mırasy ajroplan.

Hə u ruz ə məhələ sər gyrd kələ racə vozi—ə xilo soxdəl celjuskinciho. I vozitrə ədəbyryt girovunda Iga və hərməhijy Petjə—Xuruz. U bu kuk həqıqətə ljotcik. U bu kələtə həil ə məhələ.

Ə sər kələ kuc çilid və vərɤ ə mıgləj məhələ əz qəcor və cubuqho vokurdut lager Şmidtə.

Əvəldən xilos soxdut lap zəhıfhorə. Həci soxdət həmmişə celjuskinciho.

Zənho və həilhorə xilos soxdənyt əz həmmə pyşo,—gufdi ə qolınə səs kapitanirəvoz Iga. U hə jə bo bu həm radıoci və professor Şmidt.—Həilho və dədəjho, midanit xilos birə,—duborə gufdi u, və Ljudəş ə bitlərəvoz ə jə çigə ə dy xəhərgilihoj xyşdərəvoz poisdyt ə nubot ə pəsəj kəmər Xuruz, komiki bu ljotcik. U rafd ə sər jə konka. Xuruz bəsd lovhorə, fuşənd qoş-qovoqə, səs soxd və vəçohund dəshorə.

— Mə işmurə həjsəhət mibərym tə xyşgə çigə—Van-karjom,—gufdi Xuruz.

Xyşgə çigə bu ə sər bolxun. Jə cənd minut bəqdə Xuruz lap salamat furamo ə minighoj xyşdərəvoz ə unço.

Ommo həsiljə dvornik Xariton omo, vəçohund çarurə və həsi bısdo ə təhər zyhbə.

— Mə işmurə!—horoj vəgyrd u.—Həjsəhət furajt əz sər çilidil I cy vozini? Ənçəq vərɤə lov soxdənit.

Xaritona vobu kələ ruşho, ommo ə professor Şmidt jə tikəş uxşəş nəş zərənbu... Həilho qəhri birə furamorut əz sər vərɤi. Ommo ə I vəxd əz kor vogoşd qunşi Fedor Egoric. U zihisdənbü ə jə xunə ə Iga və Ljudərəvoz. Fedor Egoricə həmmə həilho lap dusd doşdənbryryt. Uho urə fılov soxdənbryryt kələ usda ə korhoj poljari, unə gyroki, u həminon dusd midoşd xınikirə ə sərini, mi-hənçı kvas çilidi və qınoq misoxd həilhorə ə moroçnirəvoz. Fedor Egoric vədiromo əri həilho.

— Cyl ty vozi hällhorä vacarundani? ä varf jäzuql omorä tyrä?

— Qojdäsyzni!—horoj soxd Xariton.

Fedor Egoric omo ä kl hällho və sokit gufdi ä işu:

— Zaral nisdi hällho, u ä lmu zyhbərə xunoi: mlvl-dovu, çaru mlzəny; horoj mlsoxu, bəqdə ml dəgərды...

mixisy. Ommo mə həlho, ə xəjəl əvir miboşum. Ə işmu məhlym misoxum, kəj miəugə vozirə, kəj nəh. Rafdəi ən u əz pənçərəj mə vədl birəni.

Və əz u ruzəvoz migiroşd həct: Fedor Egoric mədi-romo ə bolxun və mugufdi:

— Əvir xəbəli, ədəj birə covqunt və zyhbəl: par zərə nibu.

Həlho marastryt ki, ədəj omorə gufdirə həsiljə Xariton, virixdə gərəki.

Ommo bəhzi vəxd Fedor Egoric, cym zərə mugufdi:

— Hovo lap ocuqi, təmizli: par zərə nibu.

U məhəl həlho mozlryt. Dvornik Xariton çəng misoxd və ə jə xubə ruz vədəbərd həmməj vərəfə əz migləj məhələ.

Ommo mund doq
Ə kynç məhələ,
Çilidi və xintkə doq ...
Kura əlsdorut həlho,

Dəşəndyt „urra“ho,
Sər gyrdyt vozirə
Ə jon sarajho.
Hər ruz və şəhəngum

Migiroşd vozlho.
Ommo İmburuz əz səbəhi
Nə giroşd vozlho:
Çilidi kyhne əlsdo,

Çilidi səlt həl əlsdo.
Çiro əlsdo doqho,
Həl birə əz qiroq ...

Ovho rixdyt ə hər taraf. Gənə çigə nəbəlsdo həllhorə əri vozirə, ommo Fedor Egoric xomuş soxd işurə.

— Zaral nisdi,—gufdi u,—təjtə mə ə xəjəl əvir işmu-num, dylə pəsə məboşit. Mə minəçib ci nisdym, ommo mliv-nit, səbəh həmmərə bəjə mizəny.

Jocqındənış, səbəh munda ovhorə bəjə zə, ə i səbəhigə və jə ruz bəqdə çilidi dijə həl nə əlsdo.

Gærmí bu, værfho æ hærçigæ zu hæl biræbu. Vasal gærm værovund sokuhoræ, asphalt xyşg bísdo, və Xuruz imuhoj xilos soxd hælhoræ æ dy cærxişæ xyşdæ çæsdænişæ (çamo katka) — tæxdælærævoz. U poişdæbu æ sær tæxdæl æ je poşevoz və gyrdæbu rula. Ə i poişgærævoz hyl zæræ værd æ hæm-mæj mæhiælæ.

Ommo kælə bilæ æ pæşæj saraj hær sævæñ væjæ mişæ. Væ doq çilidi hæl mişísdo jovoş-jovoş. Jækliş næşdanbu cy korişæ.

Xariton horoj zə millitstonerəş. Millitstoner omo və gufdi ki, inço hic jə koriş nısdı, çilidi, xub mıbu urə bərdə şandıgə.

Xariton ə loməvoz tika-tikə soxd çilidə ə xyrdə tika-ho. Ommo çilidi səbəhi mundə gənə bəjə zə həmmə ə jə çigə, və gənə doq bisdo. Xariton lap vir soxd xyşdəre, bəqdə vəçohund dəshorə: „Hiciş soxdə nəş birə!“ və no ə həmişəkijə çilid butilkəj kvasə əri xlinik birə.

Ommo həlho hər ruz voziryt celjuskincihorə, və dədəj hər ruz ə tərsirə cymhorəvoz midəntişi ə gazet. Iga və Ljudə əri bəbə qəmğyn bisdorut. Ommo celjuskincihorə xilossoxdə ambar cətin bu. Rəhə vir soxdəbyrytho çilidho ədəbyryt xyrdə-xyrd soxdə lagerə. Suzovitho və zyhbəho ədəbyryt çəng soxdə ə ajrop'anhorəvoz. Motorho əz nəfəs poisdyt ə təhər odomiho, ə tərslyjə suzovi. Odomihq dunmiş bisdorut. Ommo tho byryt odomihoj soveti, lap imidlyho və qucoqə odomiho. Uho qəror soxdut əri xilos soxdə celjuskincihorə hərəçş bisdo. Ljotcikho varafuyt ə əvir burra vorvori və xlinikhorə. Həmməj dynjoh dənitişi ə sofun, çilidho muvo gyrdyt ə lager. Çilidho xyrd soxdut xurəhorə. Səxd nəcoq bisdo professor Şmidt. U əri jəkiş nə gufdi nəcoql xyşdəre. Urə nə voisd ə dəs dy xyşdəre Ommo radloci əz i tovun məhlymot do ə həmməj dynjoh.

Əxirdə, ljotcikhoj soveti, giroşdut əz hərəj covquni və zyhbəho, və xyromə radloci zarifət soxd ə həmməj dynjoh ki, vokurdə omori rəhi əvirli minigl ə hərəj lager Şmidt və Vankarjom. Qucoqə ljotcikho çiro bisdorut əz səxdə xori və furamorut ə sər səronə çilidho. Çilid həzyr bu əri xyrd və cat zərə. Çilidi giroşd əz zir polnəhoj ajroplan. Gərək bu əri kəşirə gurunə apparatə əz kəməndihoj çilidi. Və ljotcikho kəşiryt—və tazadən varafdyt ə əvir, bərdə celjuskincihorə ə səxdə, xyşgə xori.

Xyromæ radioci dyrysd næ varasdæbu xəbər rasundæ ə radio: „Xilos soxdæ omori bisd dy odomi“... Bəqdæ sivşəş. Bəqdæ pənçoh fiofd. Nəcoqə professor Şmidta hæ ə gu-çəvoz bərdyt: uræ voisdənbu lap ə əxlr vogordy. Ommo əxiriho ə lager mundut şəş odomi. Həlbətki, xyromæ ra-
dioci mund tæ əxlr.

Lap dir və toriki bu. Ljotcikho gof dorəbyryt əri par zərə ə i səbəhigə və vəgyrdə həmmərə. Ljotcikho par zəryt. Şəş odomiho və fiəşd səgho mundəbyryt ə buş bīrə lager. Şəv bisdo, və ə sər dərjoh Poljari vədiromo asdarəj Poljari. U vədiromo ə sər Moskovış, və odomiho ə Moskov, dənışirə ə asdarəj Poljari, fikir soxdut əz to-
vun şəş qucoqho, nysdətho ə sər çilid...

Iga xəjli xisirə nə danyd u şəv: u fikir soxd cy tərs-lynlığə şəv ə sər çilid bīrə... Ə zir çilid ədəj rafdə sījəhə luqonə dərjoh, ommo ə ojlənmə bədə, tiçə çilidho, sər-sonə xuno ədət gəşdə.

Iga dəgəşdəbu cymhoju vokurdə. Ə pyşoj ən u omo ki, ə qəriş xunəş ədət gəşdə gufdirə. Ommo u bu yşyq giroşdənbuho avtomobil, giroşdho əz buq.

Ə i ruzigə dədəj əz səbəhi əçə bugə rafd əri pyrsirə bəbərə. Iga vogoşd əz şkolə və rafd ə Ljudərəvoz əki çilid xyşdə ə məhələ əri vozi soxdə. Omo Petjə-Xuruz, omorut yzgə həllhojgəş. Ommo cy bugə vozi həməl nə omo. Provb soxdut əri ov zərə siprə xyrshorə, ommo dədəj Xuruz vədiromo və gufdi ki, lxdijor nidy gufdirə əri dəşəndə mujlyə xyrşə ə maladijə çilid. Gyrdyt səglə—Şurmə və voisdyt dəbəsdyt urə ə kirşə. Ommo Şurm-
lə qəhri bisdo.

— Mə poljar—r—r—i nisdym, mə məhəl—l—l—ə-
nynm! —fiöv zə u və hənç gyrd Xuruzə əz əngyşd ju.
Ommo hæ bīrdən vokurdə omo pənçərə ə vitoq dədəj.
Dədəj sərə vədəşəndə şor və səsly səs soxd:

Həllho tə əxir midanit vozirə. Çilidi buş, həllho. Əxiri odomiho par zərə rafdet əz ki ju. Və lap əxiri, danysdənit ki birigə? Kapitan Voronin və bəbəjmu—xyromə radioci. Viniş cyçirə odomiho zihisdənytgə ə ulkəjmu. İçirə birə gərəki, həllho. Bişnəvit əxiri telegramm bəbərə:

„Əxiri ədəjm çiro birə əz sər çilid. Lager Şmidt diyə nısdı. Suxd varasd əxiri kostjor (ataş). Ə sər buşə çilid ə vişka vomuudi ənçəq qırmızına bəjdoq soveti“.

—Dədəj, səgho mundət ə unçə?

—Nəh, uhorəş bərdət.

—Oj, urral!

Və ə inçə Petjə-Xuruz xund məhəni:

Celjuskinçihə-səvgilho,
cytar tərsyrym mə əz vasal,
cytar tərsyrym mə əz vasall
Nohoq tərsirəm əz vasal:
celjuskinçihə-səvgil,
Əxirki işmu xilos əlrəjt.

Səbəhımisi çilid məhələ həl bisdo, və biləho bəjə nə zəryt.

Ə İjul, cytar gof dorəbuhorə xuno, xyromə radioci, vogoşd ə Moskov. U omo ə həmmə celjuskinçihə və İjotçikho—İgidhoj Sojuz Sovetirəvoz. Həmməj Moskov rasd omorut ə igidho. Radioci ə bonkəj şişəi ovurd çilidləj poljari. I bu jə tikə əz çilid, ə sər komiki celjuskinçihə nyşdəbyryt dy məh nim. Ə çilid bəjə zərəbu kələ qərməq—rimiz pənçəhoj zərə omorə siprə xyrs. Bəbə səxd muqojət bİrəbu əz çilid. Radioci ovurdəbu urə ə şamoljot, ə sər səgho, ə parəxod və ə vogun. Ə hər çigə bonkərə doşdəbu ə qəd çilid, səvqət həl nə bu gufdirə. Və u çiliddonlərə bitəv ovurdəbu tə Moskov ə çİrojə vogun—çilidi.

Bæxdævær, xyrom omo bæbæ æz vagzol æ xunæ. Ljudæ væ lga çur zæryt væ vidovusdut æ ojlænmejū. Hærdysuræ lap voisdænbu danysdæ, ovurdi mi bæbæ, ægærdæ vægyrdi-ho çilidæ, ommo uho, fhyrmæt soxdæ næ pyrsyryt, sabur soxdæ guzæt soxdut. Birdæn bæbæ dæsæ vono æ sær.

—Poit fhyrmæfho,—gufdi u,—bonkæ æ çai?

Bonkæ noræ omoræbu æ xori, æ jon cimodon. Radioci sælt æz jor vædæşændæbu uræ. Gærmæ oftol ljuli gærm værovundæbu bonkæræ, væ æ unço lap æ binælæju, æ liñhæjæ overlæju, ædæbu yzgyr zæræ kælæ sijhæ næxy.

—Gi, iş tyræ tikælæj poljus sofuni! fæl biri ... —gufdi bæbæ.—Ox, cytar æxi, lçiræ, mæ!..

—Zaral nisdi, —fhyrmætly gufdi lga. -- Næxylæ æxirki fæl næ biri.

Ljudæ qæhri bisdo, kæm mund næ gyrys.

—Jæ minutlæ poj,—lov bisdo sæs qunşi Feodor Egoric.—Bonkæræ dit æ mæ... Mæ hæjsæhæt..

Væ u vægyrdæ bonkæræ, vidovusd æ xunæj xyşdæ. U hæ u sæhæt vogoşd væ æræç soxdæ bonkæræ no æ sær stol. Hæmmæ ox kæşyryt æ bonkæ dæbu çilid poljari, æ qæriş çilid bæjæ zæræbu næxyj xyrs.

—Bişnavit,—gufdi radioci,—æ dynjoh myhyçyzot nisæ biræ, ommo işmu cytar soxdit, æxi iræ?

—Lap hæsonit,—çohob do Feodor Egoric.—Mæ usdaj korhoj xinikiinym, Mæ kor soxdænym æ zavod çilidi. Unço qyc soxdænýt çilid iskusstvol. Ə u si gradus xiniki dæri. Uçiræ çilidæ mibu æ çibiş gærdundæ. U fæl biræni, ommo tihl næs biræ, ommo carusdæni æ ævir. Əgær jæ tikæj ænu çilidæ dæşændigæ æ ov, ovæ hæ u sæhæt bæjæ mizæny. Iræ æxi mæ bæjundæm æ bilæ æ mæfælæ.

Inço hæmmæ cæk zæryt. Bæqdæ bæbæ hæ jæ birdæn dænişi æ lga.

—Hæ-ri, lga, poj æ jon karta,—gufdi u. Sær lga imuhoj rasi lap tæ poljus sofuni.

Л. КАСИЛЬ.

ЛЪДИНА ХОЛОДИНА

/ НА ТАТСКОМ ЯЗЫКЕ /

AZƏRNƏŞR BAKI 1936